

Makale Geliş Tarihi**23.11.2025****Makale Yayın Tarihi****20.12.2025****Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planlarında Cinsiyet Temelli İfadeler: 2010–2028
Dönemi Karşılaştırmalı Bir Analiz**

Gender-Based Expressions in the Strategic Plans of the Ministry of National Education: A
Comparative Analysis of the Period 2010–2028

Gönül ŞENER

Doç. Dr., Munzur Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Orcid: [0000-0003-3212-7703](https://orcid.org/0000-0003-3212-7703)

Özet

Bu çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 2010-2028 yılları arasındaki stratejik planlarında yer alan kız öğrenciler ve kadın çalışanlar ile ilgili ifadelerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Stratejik planlar, eğitim sisteminin yönünü, önceliklerini ve politika dilini belirleyen temel belgeler olduğundan, bu planlarda cinsiyet temelli ifadelerin görünürlüğü ve niteliği, eşitlikçi eğitim anlayışının kurumsal düzeydeki yansımalarını anlamak açısından kritik öneme sahiptir. Araştırma, doküman incelemesine dayalı nitel bir çalışma olarak desenlenmiş; veri kaynağı olarak MEB’in 2010–2014, 2015–2019, 2019–2023 ve 2024–2028 stratejik planlarının tam metinleri kullanılmıştır. Veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma sonuçları, planlarda toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin ifadelere yer verme düzeyinin yıllar içinde değiştiğini göstermektedir. 2010–2014 Stratejik Planı, özellikle “kız–erkek okullaşma farkı”nı azaltmaya yönelik performans göstergeleriyle cinsiyete duyarlı yaklaşımın en yoğun olduğu dönem olarak dikkat çekmektedir. 2015–2019 döneminde kız öğrenciler “özel politika gerektiren grup” olarak anılmakla birlikte cinsiyet temelli ifadelerin oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. 2019–2023 Stratejik Planında cinsiyet temelli vurgu daha da azalmış; yalnızca yönetici pozisyonlarında kadın oranlarına ilişkin performans göstergesi ile kız öğrencilerin dezavantajlı grup olarak tanımlanmasına yer verilmiştir. Buna karşın 2024–2028 Stratejik Planında kadınların güçlendirilmesi, sosyal kapsayıcılık, fırsat eşitliği ve dezavantajların giderilmesine yönelik daha kapsamlı ifadeler yer almaktadır. MEB stratejik planlarında toplumsal cinsiyet eşitliği ifadelerinin dönemsel olarak dalgalandığı bazı dönemlerde görünürlük kazanırken bazı dönemlerde geri planda kaldığı görülmektedir. Araştırma sonucunda eğitim politikalarında toplumsal cinsiyet duyarlılığının sürdürülebilir bir politika yaklaşımı olarak güçlendirilmesi gerektiği önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Stratejik plan, toplumsal cinsiyet, kız öğrenciler, kadın çalışanlar, doküman analizi.

Abstract

This study aims to examine the statements related to female students and women employees included in the strategic plans prepared by the Ministry of National Education between the years 2010 and 2028. Since strategic plans are fundamental documents that determine the direction, priorities, and policy language of the education system, the visibility and quality of gender-based statements in these plans are critical for understanding how an equality-oriented education approach is reflected at the institutional level. The study was designed as a qualitative

research based on document analysis, and the full texts of the Ministry's 2010–2014, 2015–2019, 2019–2023, and 2024–2028 strategic plans were used as data sources. The data were analyzed through content analysis. The findings of the study reveal that the extent to which the plans include statements related to gender equality has changed over the years. The 2010–2014 Strategic Plan stands out as the period in which gender-sensitive approaches were most prominent, particularly through performance indicators aimed at reducing the 'female–male schooling gap.' In the 2015–2019 period, although female students were mentioned as a 'group requiring special policy measures,' gender-based statements were found to be limited. In the 2019–2023 Strategic Plan, gender emphasis decreased even further; the plan only included a performance indicator regarding the proportion of women in managerial positions and the classification of female students as a disadvantaged group. In contrast, the 2024–2028 Strategic Plan presents more comprehensive discourse on women's empowerment, social inclusion, equal opportunities, and the reduction of disadvantages. Overall, it is observed that the discourse on gender equality in the Ministry's strategic plans fluctuates over time — gaining visibility in some periods while remaining in the background in others. Based on the findings, it is recommended that gender sensitivity be strengthened as a sustainable policy approach within education policy

Keywords: Strategic plan, gender, female students, women employees, document analysis.

1. GİRİŞ

Eğitim politikalarında stratejik planlama, devletlerin uzun vadeli hedeflerini, önceliklerini ve kaynak dağılımını resmileştiren temel araçlardan biridir (Işık ve Aypay, 2004). Stratejik planlar yalnızca idari ve mali düzenlemeleri değil, aynı zamanda eşitlik, kapsayıcılık ve dezavantajlı gruplara yönelik politikaların da yönünü yansıtır. Bu çerçevede toplumsal cinsiyet eşitliği, özellikle kız çocuklarının eğitime erişimi ve kadınların eğitim sistemindeki konumu (öğretmen, yönetici, uzman vb.) açısından ulusal stratejik planlarda yakından izlenmesi gereken bir boyut hâline gelmiştir. Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nda, özellikle SKA 4 (Nitelikli Eğitim) ve SKA 5 (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği), eğitim ve toplumsal cinsiyet birbirini tamamlayan iki temel hedef olarak ele alınmaktadır (United Nations, 2015). UNESCO (2015) ise eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğini üç düzlemde tanımlamıştır. Bunlar; eğitime erişim, eğitimin içeriği ve süreçleri ve eğitim yoluyla güçlenmedir. Bu tanımlar, yalnızca okullaşma oranlarına odaklanmanın yeterli olmadığını ders kitapları, öğretim uygulamaları, okul iklimi, yönetsel yapı ve mezuniyet sonrası fırsatların da toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi gerektiğini vurgular. Küresel raporlar hâlen okul dışında kalan milyonlarca kız çocuğunun olduğunu ve okuryazar olmayan nüfusun çoğunluğunu yetişkin kadınların oluşturduğunu göstermektedir (UNESCO, 2020).

Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmeye yönelik önemli girişimlerden biri, Avrupa Birliği ve Ülkemiz tarafından desteklenen Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi (ETCEP) olmuştur. Bu proje ders kitaplarının toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi, öğretmenlerin cinsiyet eşitliği konusunda eğitilmesi ve okullar için cinsiyet eşitliği güvencesi aracı geliştirilmesi gibi uygulamalar içermiştir. Bu kapsamda hazırlanan değerlendirme raporları, okul iklimi ve eğitim içeriklerinde toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının hâlen güçlü olduğunu ortaya koymuştur (KADEM, 2019).

Ülkemizde 2010-2018 yılları arasında dört önemli stratejik plan hazırlanmıştır. Bu planlardan ilki olan 2010–2014 Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı, Türkiye'de eğitim sisteminin yapısal sorunlarını çözmeyi, erişim ve fırsat eşitliğini artırmayı ve kaliteyi yükseltmeyi amaçlayan kapsamlı bir yol haritasıdır. Plan, özellikle eğitime erişimde bölgesel ve sosyo-ekonomik eşitsizliklerin azaltılması, kız çocuklarının okullaşmasının desteklenmesi, cinsiyete

dayalı okullaşma farklarının düşürülmesi, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve öğretmen niteliğinin artırılması gibi hedeflere odaklanmıştır. Bu dönem, performans göstergelerinin net biçimde tanımlandığı, kız-erkek okullaşma oranlarının izleme kriteri olarak kullanıldığı ve cinsiyet temelli eşitsizliklerin açık şekilde sorun alanı olarak tanımlandığı bir stratejik plan dönemidir. Eğitimde kalite, erişilebilirlik ve kurumsal kapasiteyi güçlendirmeye yönelik çok boyutlu hedefler içermesiyle MEB'in en kapsamlı planlama dönemlerinden biri olarak öne çıkar (MEB, 2009). Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2015–2019 Stratejik Planı, kamu yönetiminde stratejik planlamanın kurumsallaşması sürecinde hazırlanan ikinci plan olup, 2010–2014 döneminin devamı niteliğindedir. Bu planın temel amacı, Türkiye'nin eğitim sistemini daha nitelikli, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturmadır. “Stratejik amaçlar, hedefler, performans göstergeleri ve risk yönetimi” gibi temel bileşenler etrafında şekillenen plan, beş temel stratejik hedefe odaklanmaktadır (MEB, 2015). Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2019–2023 Stratejik Planı, Türkiye'nin eğitim sistemini nitelikli, kapsayıcı ve etkili bir yapıya dönüştürmeyi amaçlayan kapsamlı bir plandır. Plan, ulusal kalkınma hedefleriyle uyumlu biçimde hazırlanmış, performans yönetimi sistemiyle entegre edilmiş ve önceki stratejik planlara kıyasla daha geniş bir katılımı oluşturulmuştur. Eğitimde fırsat eşitliği, kalite, kurumsal kapasite, insan kaynağı verimliliği ve toplumla iletişim gibi başlıklar altında onlarca hedef ve gösterge tanımlanarak eğitim sistemine yön verilmiştir (MEB, 2019). Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2024–2028 Stratejik Planı, Türkiye'nin eğitim politikalarında yönetim, kapsayıcılık ve dijital dönüşüm hedefleriyle şekillenen kapsamlı bir yol haritasıdır. Bakanlığın önceki stratejik plan deneyimlerinden elde edilen kazanımlar doğrultusunda hazırlanan bu belge, eğitimde eşitlik, nitelik, erişim ve verimlilik ilkeleri temelinde yapılandırılmıştır. Plan, güncel ihtiyaçlara uygun olarak oluşturulmuş stratejik amaçlar ve performans göstergeleriyle desteklenmektedir (MEB, 2024).

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan stratejik planlar, Türkiye'nin orta ve uzun vadeli eğitim politikalarının resmi çerçevesini oluşturmaktadır. 2010–2014, 2015–2019, 2019–2023 ve 2024–2028 dönemlerini kapsayan dört plan, bakanlığın hedeflerini, performans göstergelerini ve dezavantajlı gruplara yönelik politikalarını içerirken, aynı zamanda toplumsal cinsiyetin nasıl ele alındığını da göstermektedir. 2010–2028 dönemine bakıldığında kız öğrencilerin eğitime erişimi, okullaşma oranları ve kadın çalışanların yönetici pozisyonlarına katılımı gibi konuların farklı dönemlerde değişen ağırlıklarla ele alındığı görülmektedir. Ancak bu ifadelerin hangi yıllarda güçlendiği, hangi dönemlerde zayıfladığı ve cinsiyet temelli politikaların nasıl bir dönüşüm geçirdiği sistematik olarak ele alınmamıştır. Bu durum, Millî Eğitim Bakanlığı'nın uzun yıllara yayılan stratejik belgelerinde cinsiyet eşitliğine ilişkin yaklaşımın incelenmesi ihtiyacını doğurmaktadır. Bu araştırmanın amacı Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 2010-2028 stratejik planlarında yer alan kız öğrenciler ve kadın çalışanlar ile ilgili ifadelerin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. 2010-2014 stratejik planında kız öğrenciler ve kadın çalışanlar ile ilgili hangi ifadelere yer verilmiştir?
2. 2015-2019 stratejik planında kız öğrenciler ve kadın çalışanlar ile ilgili hangi ifadelere yer verilmiştir?
3. 2019-2023 stratejik planında kız öğrenciler ve kadın çalışanlar ile ilgili hangi ifadelere yer verilmiştir?
4. 2024- 2028 stratejik planında kız öğrenciler ve kadın çalışanlar ile ilgili hangi ifadelere yer verilmiştir?
- 5.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma, Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2010–2028 yıllarını kapsayan dört stratejik planındaki kız öğrenciler ve kadın çalışanlara yönelik ifadeleri incelemek amacıyla nitel araştırma yaklaşımı kapsamında yürütülmüş doküman analizi desenindedir. Doküman analizi, yazılı materyallerin sistematik biçimde incelenmesi ve anlamlandırılması sürecidir (Bowen, 2009). Bu desen, politika belgelerinin karşılaştırılmasına olanak sağlayarak çalışmanın amacına uygun bir çerçeve sunmaktadır.

2.2. Verilerin Analizi

Araştırmada incelenen dokümanlar Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan dört stratejik plandan oluşturmaktadır. Bu planlar 2010–2014 Stratejik Planı, 2015–2019 Stratejik Planı, 2019–2023 Stratejik Planı, 2024–2028 Stratejik Planı'dır. Veriler, ilgili stratejik planların resmî PDF sürümlerinin incelenmesiyle toplanmıştır. Verilerin çözümlemesinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, metindeki anlamlı birimlerin kodlanması, kategorilere ayrılması ve temaların oluşturulması sürecidir (Krippendorff, 2019). Her plan önce bütüncül bir okuma sürecinden geçirilmiş, kodlar ve temalar oluşturulmuştur. Veriler üzerinde yapılan kodlamaların tutarlılığını sınamak için kodlar arası uyum incelenmiştir. Bu kapsamda uzman görüşü alınmış; oluşturulan kodların ve temaların uygunluğu, uzman iki akademisyen tarafından bağımsız olarak incelenmiştir. Bunun yanında, araştırmanın güvenilirliğini desteklemek amacıyla stratejik planlardan doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

3. BULGULAR

Bu araştırmada Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2010–2028 yılları arasında hazırlanmış dört stratejik plan, kız öğrenciler ve kadın çalışanlara yönelik ifadeler bakımından sistematik olarak incelenmiştir. Oluşturulan temalar ve temalara ilişkin frekanslar aşağıda sunulmuştur. 2010–2014 Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planında Cinsiyet Temelli İfadelere ilişkin analizler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1

2010–2014 Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planında cinsiyet temelli ifadelere ilişkin analizler

Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
Okullaşma- Kız Çocukları	7	%53.85
Dezavantajlı Kız Öğrenciler	1	%7.69
Kız–Erkek Okullaşma Farkı	2	%15.38
Eğitimde Zorunluluk (Kız–Erkek)	2	%15.38
Ekonomik Teşvik (Kızlara Yönelik)	1	%7.69

Tablo 1 incelendiğinde, 2010–2014 Stratejik Planındaki “Okullaşma – Kız Çocukları” temasının en yüksek frekansa sahip olduğu görülmektedir ($f=7$). Bu durum, ilgili stratejik planda kız çocuklarının okullaşmasının temel odak noktası olduğunu ve politika söyleminin büyük ölçüde bu konu etrafında şekillendiğini göstermektedir. Bu temayı “Kız–Erkek Okullaşma Farkı” ($f=2$) ve “Eğitimde Zorunluluk (Kız–Erkek)” ($f=2$) temaları izlemektedir. Bu iki tema, cinsiyetler arası farkın izlenmesi ve zorunlu eğitim kapsamında her iki cinsiyetin

vurgulanması bakımından önemli politik göstergelerdir. “Dezavantajlı Kız Öğrenciler” (f=1) ve “Ekonomik Teşvik (Kızlara Yönelik)” (f=1) ise daha düşük sıklıkta yer almakta olup, planda dezavantaj tespiti ve teşvik mekanizmalarının sınırlı düzeyde ifade edildiğini göstermektedir. Bu planın cinsiyet temelli ifadelerin büyük oranda kız çocuklarının okullaşmasına odaklandığını göstermektedir. Stratejik Planda yer alan örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

“Bu sistemin etkin olarak kullanımının yanı sıra “Haydi Kızlar Okula Kampanyası” çalışmaları sürdürülecektir.”

“Taşınması uygun ve ekonomik olmayan taşımaların yerine öğrencilerin YİBO’larda barınmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. Taşınmalı sistemden yararlanan dezavantajlı öğrencilerimizin (kız öğrenciler başta olmak üzere) ortaöğretimde de taşınması önem arz etmektedir.”

“Kızların ve dezavantajlı bireylerin eğitime erişimini arttırmak için pansiyon ve burs hizmetlerinden daha çok yararlanmaları sağlanacaktır.”

“Kız çocuklarının okullaştırılmasına özel önem verilmeye devam edilecek...”

“Cinsiyet ayrımcılığını önleyici projelerin uygulanmasına devam edilecektir...”

“Kız–erkek brüt okullaşma oranları arasındaki fark...”

“İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur...”

“Şartlı Nakit Transferi uygulaması ile ailelere para yardımına devam edilecektir...”

2015–2019 Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planında Cinsiyet Temelli İfadelere ilişkin analizler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

2015–2019 Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planında cinsiyet temelli ifadelere ilişkin analizler

1025

Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kız Öğrencilerin Eğitime Katılımı	5	%38.46
Özel Politika Gerektiren Grup – Kız Öğrenciler	5	%38.46
Kız Çocukları – Proje ve Protokoller	3	%23.08

2015–2019 Stratejik Planına ilişkin Tablo incelendiğinde, “Kız Öğrencilerin Eğitime Katılımı” ve “Özel Politika Gerektiren Grup – Kız Öğrenciler” temalarının eşit düzeyde en sık tekrar eden ifadeler olduğu görülmektedir (f=5). Bu durum, ilgili stratejik planda kız öğrencilerin hem doğrudan eğitime katılımını artırmaya yönelik politikaların hem de kız öğrencilerin dezavantajlı grup olarak tanımlanmasının güçlü şekilde vurgulandığını göstermektedir. “Kız Çocukları – Proje ve Protokoller” teması ise daha düşük bir sıklıkla (f=3) yer almaktadır. Bu bulgu, kız çocuklarına yönelik proje ve protokollerin planda yer aldığını ancak iki temel temaya kıyasla daha sınırlı biçimde ifade edildiğini ortaya koymaktadır. Genel olarak tablo, cinsiyet temelli ifadelerin orta düzeyde çeşitlilik gösterdiğini; ancak politika söyleminin ağırlıklı olarak kız öğrencilerin eğitime erişimi ve dezavantajlı konumlarının tanımlanması üzerine yoğunlaştığını göstermektedir. Stratejik Planda yer alan örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

“Örgün eğitim ve öğretimin her kademesinde okullaşmanın ve hayat boyu öğrenmeye katılımın, özellikle kız öğrenciler ve engelliler olmak üzere özel politika gerektiren grupların eğitime erişim olanaklarının artması beklenmektedir.”

“Kız öğrencilerin... eğitime katılımını yaygınlaştıracak politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak ve koordine etmek.”

“...hayat boyu öğrenmeye katılımın, özellikle kız öğrenciler ve engelliler olmak üzere özel politika gerektiren grupların eğitime erişim olanaklarının artması beklenmektedir.”

“Kız çocukları başta olmak üzere özel politika gerektiren grupların eğitim ve öğretime erişimlerine yönelik proje ve protokoller artırılacaktır.”

2019–2023 Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planında Cinsiyet Temelli İfadelere ilişkin analizler Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3

2019–2023 Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planında cinsiyet temelli ifadelerle ilişkin analizler

Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yönetici Cinsiyet Oranı (Risk)	1	%14.29
Kadın Çalışanların Yönetici Talebi	1	%14.29
Eğitime Katılma – Kız Öğrenciler	3	%42.86
Eğitim Düzeyi (Kadın Çalışanlar)	1	%14.29
Şiddetle Mücadele	1	%14.29

2019–2023 Stratejik Planına ilişkin ifadeler incelendiğinde, “Eğitime Katılma – Kız Öğrenciler” temasının en yüksek frekansa sahip ifade olduğu görülmektedir (f=3). Bu durum, ilgili planda kız öğrencilerin eğitime erişiminin öncelikli bir politika alanı olarak ele alındığını göstermektedir. Bu temayı eşit oranlarda tekrar eden “Yönetici Cinsiyet Oranı (Risk)” (f=1), “Kadın Çalışanların Yönetici Talebi” (f=1), “Eğitim Düzeyi (Kadın Çalışanlar)” (f=1) ve “Şiddetle Mücadele” (f=1) temaları izlemektedir. Bu bulgular, planda kadın çalışanlara ilişkin vurgu ve risk tespitlerinin yer aldığını göstermektedir. Planda cinsiyet temelli ifadelerin sınırlı olduğunu; ancak kız öğrencilerin eğitime katılımının diğer temalara kıyasla daha görünür biçimde ele alındığını ortaya koymaktadır. Stratejik Planda yer alan örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

“Kız çocukları ile özel politika gerektiren gruplar başta olmak üzere tüm öğrencilerin ortaöğretime katılımlarının artırılmasına, devamsızlık ve sınıf tekrarlarının azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.”

“Yönetici cinsiyet oranı (%)”

“Yönetici kadrolarının kadın çalışanlar tarafından yeterli düzeyde talep edilmemesi.”

“Örgün eğitim ve öğretimin her kademesinde okullaşmanın ve hayat boyu öğrenmeye katılımın, özellikle kız öğrenciler ve engelliler olmak üzere özel politika gerektiren grupların eğitime erişim olanaklarının artması beklenmektedir.”

“Başta çocuk ve kadına yönelik olmak üzere şiddetle mücadele bağlamında farkındalık eğitimleri düzenlenmesi,”

2024–2028 Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planında Cinsiyet Temelli İfadelere ilişkin analizler Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4

2024–2028 Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planında cinsiyet temelli ifadelere ilişkin analizler

Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
Eğitime Katılım	2	%28.57
Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi	1	%14.29
Kadınların Eğitime ve İstihdama Katılımı	1	%14.29
Dezavantajlı Gruplar	2	%28.57
Eğitim Düzeyi (Kadın Çalışanlar)	1	%14.29

2024–2028 Stratejik Planına ilişkin bulgular incelendiğinde, “Eğitime Katılım” (f=2) ve “Dezavantajlı Gruplar” (f=2) temalarının en yüksek frekansa sahip olduğu görülmektedir. “Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi” (f=1) ve “Kadınların Eğitime ve İstihdama Katılımı” (f=1) temalarının yalnızca birer kez yer alması, kadının güçlenmesine yönelik politika referanslarının bulunduğunu ancak sınırlı düzeyde ifade edildiğini göstermektedir. Ayrıca “Eğitim Düzeyi (Kadın Çalışanlar)” temasının da tek bir örnekle yer aldığı (f=1) görülmektedir. 2024–2028 stratejik plan döneminde cinsiyet temelli ifadelerin yüksek yoğunlukta olmamakla birlikte, kadınların eğitime katılımı, dezavantajların azaltılması ve güçlenmeye yönelik ulusal stratejilere uyumun vurgulandığını ortaya koymaktadır. Stratejik Planda yer alan örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

“Diğer gruplara göre eğitiminde ve istihdamında daha fazla güçlük çekilen kadınlar, gençler, uzun süreli işsizler...”

1027

“Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı”

“Kadınların Eğitime ve İstihdama Katılımı”

“Dezavantajlı gruplara (kadınlar, gençler, yaşlılar, engelliler, uzun süreli işsizler...) eğitim verilecektir.”

“Kız öğrencilerin, engellilerin ve toplumun özel ilgi bekleyen diğer kesimlerinin eğitime katılımını yaygınlaştıracak politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek,”

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Millî Eğitim Bakanlığı’nın 2010–2028 yıllarını kapsayan dört stratejik planındaki kız öğrenciler ve kadın çalışanlara yönelik ifadeleri incelemek amacıyla yapılan çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde; 2010–2014 Stratejik Planındaki “Okullaşma – Kız Çocukları” temasının en yüksek frekansa sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, ilgili stratejik planda kız çocuklarının okullaşmasının temel odak noktası olduğunu ve politika söyleminin büyük ölçüde bu konu etrafında şekillendiğini göstermektedir. Bu temayı “Kız–Erkek Okullaşma Farkı” ve “Eğitimde Zorunluluk (Kız–Erkek)” temaları izlemektedir. Bu iki tema, cinsiyetler arası farkın izlenmesi ve zorunlu eğitim kapsamında her iki cinsiyetin vurgulanması bakımından önemli politik göstergelerdir. “Dezavantajlı Kız Öğrenciler” ve “Ekonomik Teşvik (Kızlara Yönelik)” ise daha düşük sıklıkta yer almakta olup, planda dezavantaj tespiti ve teşvik mekanizmalarının ifade edildiğini göstermektedir. Bu planın cinsiyet temelli ifadelerin büyük oranda kız çocuklarının okullaşmasına odaklandığını görülmektedir. 2015–2019 Stratejik Planı

incelendiğinde, “Kız Öğrencilerin Eğitime Katılımı” ve “Özel Politika Gerektiren Grup – Kız Öğrenciler” temalarının eşit düzeyde en sık tekrar eden ifadeler olduğu görülmektedir. Bu durum, ilgili stratejik planda kız öğrencilerin hem doğrudan eğitime katılımını artırmaya yönelik politikaların hem de kız öğrencilerin dezavantajlı grup olarak tanımlanmasının vurgulandığını göstermektedir. “Kız Çocukları – Proje ve Protokoller” teması ise daha düşük bir sıklıkla yer almaktadır. Bu bulgu, kız çocuklarına yönelik proje ve protokollerin planda yer aldığını ortaya koymaktadır. Bu plan, cinsiyet temelli ifadelerin orta düzeyde çeşitlilik gösterdiğini ancak politika söyleminin ağırlıklı olarak kız öğrencilerin eğitime erişimi ve dezavantajlı konumlarının tanımlanması üzerine yoğunlaştığını göstermektedir. 2019–2023 Stratejik Planına ilişkin ifadeler incelendiğinde, “Eğitime Katılma – Kız Öğrenciler” temasının en yüksek frekansa sahip ifade olduğu görülmektedir. Bu durum, ilgili planda kız öğrencilerin eğitime erişiminin öncelikli bir politika alanı olarak ele alındığını göstermektedir. Bu temayı eşit oranlarda tekrar eden “Yönetici Cinsiyet Oranı”, “Kadın Çalışanların Yönetici Talebi”, “Eğitim Düzeyi (Kadın Çalışanlar)” ve “Şiddetle Mücadele” temaları izlemektedir. Bu bulgular, planda kadın çalışanlara ilişkin vurgu ve risk tespitlerinin yer aldığını göstermektedir. Planda cinsiyet temelli ifadelerin sınırlı olduğu, ancak kız öğrencilerin eğitime katılımının diğer temalara kıyasla daha görünür biçimde ele alındığını göstermektedir. 2024–2028 Stratejik Planına ilişkin bulgularda ise “Eğitime Katılım” ve “Dezavantajlı Gruplar” temalarının en yüksek frekansa sahip olduğu görülmektedir. “Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi” ve “Kadınların Eğitime ve İstihdama Katılımı” temalarının yer alması, kadının güçlenmesine yönelik politika referanslarının bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca “Eğitim Düzeyi (Kadın Çalışanlar)” temasının da tek bir örnekle yer aldığı görülmektedir. 2024–2028 stratejik plan döneminde cinsiyet temelli ifadelerin yüksek yoğunlukta olmamakla birlikte, kadınların eğitime katılımı, dezavantajların azaltılması ve güçlenmeye yönelik ulusal stratejilere uyumun vurgulandığı söylenebilir.

1028

Millî Eğitim Bakanlığı’nın 2010–2028 yıllarını kapsayan stratejik planları cinsiyet temelli ifadeler bakımından incelendiğinde, dönemler arasında belirgin bir dalgalanmanın olduğu görülmektedir. En yoğun cinsiyet vurgusu 2010–2014 döneminde ortaya çıkmakta; özellikle kız çocuklarının okullaşmasına ilişkin ifadeler ve kız–erkek okullaşma farkının azaltılmasına yönelik performans göstergeleri bu dönemin temel politika odağını oluşturmaktadır. Bu dönemde cinsiyet farkının izlenmesi, performans göstergesi olarak tanımlanması ve kız çocuklarına yönelik ekonomik teşviklerin belirtilmesi, cinsiyet eşitliğinin plan metninde görünür biçimde yer aldığını göstermektedir. 2015–2019 dönemine gelindiğinde, cinsiyet temelli ifadelerin nicel olarak azaldığı ve vurgu alanının daraldığı görülmektedir. Bu dönemde kız öğrenciler “özel politika gerektiren grup” olarak tanımlanmakta ve kız öğrencilerin eğitime katılımının artırılması temel öncelik olarak ifade edilmektedir; ancak cinsiyete ilişkin diğer kavramsal vurgu ve çeşitlilik önceki döneme kıyasla oldukça sınırlı kalmaktadır. 2019–2023 plan döneminde cinsiyet temelli ifadeler daha da azalmakta; cinsiyet eşitliği söylemi neredeyse görünmez hâle gelmektedir. Bu planda kız öğrencilerin eğitime katılımı öne çıkmakla birlikte, kadın çalışanların yönetici pozisyonlarını talep etmemesi, yönetici cinsiyet oranının risk olarak tanımlanması ve kadın çalışanların eğitim düzeyi gibi konular yer almaktadır. Son dönem olan 2024–2028 planında ise cinsiyet temelli ifadelerde bir miktar artış gözlenmekte; eğitime katılım, dezavantajlı gruplar kapsamında kadınların değerlendirilmesi, kadınların güçlenmesine yönelik ulusal belgelerle uyum ve kadınların eğitime-istihdama katılımına ilişkin ifadeler planda yeniden görünür hâle gelmektedir. Bu dönem, önceki döneme göre daha kapsayıcı bir yaklaşım içerirken, cinsiyet eşitliğinin planın temel eksenlerinden biri hâline gelmediği, ancak sosyal kapsayıcılık bağlamında ele alındığı görülmektedir. Genel olarak dört dönem birlikte değerlendirildiğinde, kız çocukları ve kadınlara yönelik ifadelerin 2010–2014 döneminde yüksek görünürlük kazandığı, 2015 sonrasında ise giderek azaldığı, 2024–2028 döneminde yeniden sınırlı ölçüde arttığı; ancak cinsiyet eşitliği ifadelerinin hiçbir dönemde bütüncül ve

sürdürülebilir bir politika yaklaşımı hâline gelmediği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu kapsamda Bakanlığın gelecekte hazırlayacağı stratejik planlarda, cinsiyete duyarlı bütçeleme, kız öğrencilerin eğitime erişimi ve kadın çalışanların yönetsel pozisyonlara katılımını izleyen performans göstergelerinin sistematik biçimde yer alması önerilmektedir.

5. KAYNAKLAR

- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Işık, H., & Aypay, A. (2004). *Eğitimde stratejik plan geliştirme sürecinde karşılaşılan sorunlar: Çanakkale ilinde yapılan bir inceleme*. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 349-363. <https://doi.org/10.1177/105678790601500407>
- KADEM. (2019). *Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi (ETCEP) 'ne İlişkin Değerlendirme*. <https://kadem.org.tr/degerlendirme-etcep/>
- Krippendorff, K. (2019). *Content analysis: An introduction to its methodology* (4th ed.). SAGE.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2015). *Millî Eğitim Bakanlığı 2015–2019 Stratejik Planı*. Strateji Geliştirme Başkanlığı. Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *Millî Eğitim Bakanlığı 2019–2023 Stratejik Planı*. Ankara: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı. Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2023). *Millî Eğitim Bakanlığı 2024–2028 Stratejik Planı*. Ankara: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı. https://sgb.meb.gov.tr/str_pla/2024_2028_Stratejik_Plan.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Millî Eğitim Bakanlığı 2024–2028 Stratejik Planı*. Ankara: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- UNESCO. (2018). *Gender equality in education: A global framework*. <https://unesco.org>
- UNESCO. (2020). *Global education monitoring report*. <https://unesco.org/gem>
- United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. <https://sdgs.un.org>